

บทวิเคราะห์: คุณค่าทางภาษาที่เชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้

DikirHululyric : Language Value Related to Society and Culture of Southern Border Provinces

ธวัลรัตน์ พรหมวิเศษ¹

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โทร 08 2417 4963 tawalarat.p@yru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณค่าทางภาษาของบทวิเคราะห์ฮูลูในด้านเนื้อหา และกลวิธีการประพันธ์ 2) ศึกษาบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าทางภาษาของบทวิเคราะห์ฮูลูกับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า บทวิเคราะห์ฮูลูมีคุณค่าทางภาษาโดยอาศัยกลวิธีการประพันธ์ประกอบด้วย 1) ลักษณะของมุขปาฐะสองมุขปาฐะ 2) ลักษณะของมุขปาฐะสองมุขปาฐะ 3) กลวิธีการซ้ำคำซ้ำความ 4) กลวิธีการปนคำศัพท์ 5) กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ และ 6) กลวิธีการสร้างโครงเรื่องแบบมีตัวละคร และกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน คุณค่าดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมในลักษณะของ 1) บทบาททางภาษา ได้แก่ การอนุรักษ์ สืบสาน และสอนภาษาในสังคมทวิภาษา 2) บทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์ชีวิต ในด้านบุคคลและครอบครัว, ความรักและการแต่งงาน และความรวย ความจน 3) บทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์สังคม ในด้านความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และการรู้เท่าทันยุคสมัย 4) บทบาทในการเป็นสื่อพื้นบ้านเพื่อชุมชนในด้าน การเผยแพร่ข่าวสารและการรณรงค์ และการส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ 5) บทบาทในการสั่งสอนและให้คติเตือนใจตามหลักการของศาสนาอิสลาม ประกอบด้วยความคิดเรื่องการสั่งสมเสบียงบุญ, ชีวิตคือบททดสอบของพระเจ้า และ ชีวิตดำเนินไปตามบัญชาพระเจ้า

คำสำคัญ: บทวิเคราะห์ฮูลู คุณค่าทางภาษา สังคมและวัฒนธรรมชายแดนใต้

Abstract

The objective research of “Dikir Hulu lyric: Language value related to society and culture of southern border provinces” are, firstly, studying contents and the writing technique of the lyric. Secondly, studying languages communitive relation with socialize and cultural of 3 board provinces, southern part of THAILAND. The results shown that Dikir Hulu lyric content are construct by verbal and nonverbal forms, repeating, mixing words, figure of speech, running the plot story by create personage character and comedy technique. On the languages communitive relation with socialize and cultural of 3 board provinces, we found that Dirk Hulu plays important role on i) language section is conservation and language teaching in multilingualism social; ii) life criticism in person, family, romance, married, and finance status; iii) social criticize on time change and generation challenge; iv) folk media for the community in the role of broadcasting, campaign, and promote harmony, reconciliation; v) teaching and reminding of Islamic spirit, that is the accumulation of merit, life is the test of god, and life is wishful of god.

Keywords: Dikir Hulu lyric language value society and culture of southern border provinces

1. ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การละเล่นพื้นเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เรียกว่า ดิเกอร์ฮูลู หรือ ดิเกฮูลู เป็นศิลปะการแสดงแบบขับร้องเพลงและว่ากลอนโต้ตอบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งได้รับความนิยมมายาวนานจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันดิเกอร์ฮูลูได้รับการพัฒนาเพื่อรับใช้ยุคสมัยมากขึ้น โดยได้พัฒนามาเป็นการละเล่นเพื่อรณรงค์และประชาสัมพันธ์เนื่องในโอกาสต่างๆ ทั้งผู้ผลิตสินค้าและบริการได้ใช้ดิเกอร์ฮูลูเป็นเครื่องมือโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการผ่านสื่อต่างๆ สาเหตุที่ดิเกอร์ฮูลูสามารถสามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมท้องถิ่นได้ยาวนานน่าจะพ้องกับทัศนะของเอกริทธิ์ ณ ถลาง (2544: 171) ที่ว่า “ศิลปะการแสดงใดมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวสูง และ

ศิลปะการแสดงตอบสนองความต้องการของคนสมัยใหม่ได้ในแง่ “เติมให้” ในสิ่งที่ขาดในชีวิตประจำวัน ศิลปะการแสดงนั้นก็จะมีชีวิตชีวาอยู่” เช่นเดียวกับคำกล่าวของพรศักดิ์ พรหมแก้ว (2540: 76 - 78) ว่า เหตุที่ การละเล่นหรือการแสดงพื้นบ้านชนิดใดได้รับการสืบทอดกันมานาน ย่อมแสดงว่าการละเล่นหรือการแสดงพื้นบ้าน ชนิดนั้นมีความสัมพันธ์กับสภาพท้องถิ่นและมีบทบาทหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในสังคมนั้น โดยบทบาท หน้าที่อาจปรับเปลี่ยนไปบ้างตามสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงกล่าวได้ว่าเหตุที่ดิเกร์ฮูลูสามารถยืนหยัดอยู่ใน สังคมได้ สืบเนื่องจากได้ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของคนในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

บทดิเกร์ฮูลูเป็นส่วนประกอบสำคัญประการหนึ่งของการแสดง ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับโอกาสในการแสดง วัตถุประสงค์ของเจ้าภาพ และความมุ่งหมายของศิลปิน ประกอบไปด้วย บทกลอนกาโระ บทเพลงทั่วไป และบทกลอน ปาตง ซึ่งเป็นลีลากลอนในวัฒนธรรมมลายู บทดิเกร์ฮูลูถือเป็นศิลปะการสื่อสารแขนงวรรณกรรม ซึ่งชี้ชวนให้เห็น ภูมิปัญญา การสร้างสรรค์ภาษาให้เกิดความงาม จนสามารถสื่อสารได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ยังโน้มนำ ให้รำลึกในความลึกซึ้ง แยกคายในการอธิบายชีวิตของกลุ่มชนผู้ทำหน้าที่สื่อภาษา ดังที่ ดวงมน จิตรจักษ์ (2536: 5) ได้กล่าวไว้ว่า

เนื้อหาของศิลปะย่อมหนีไม่พ้นชีวิตจิตใจของมนุษย์ ซึ่งรวมทั้งทัศนะที่มนุษย์มีต่อสรรพสิ่งอันอยู่ แวดล้อมรอบชีวิตและตัวตนของเขาที่เขาได้สัมผัสรับรู้ ไม่ว่าจะเป็นความเป็นไปในชีวิตความเคลื่อนไหวของ สังคม เรื่องราวของบุคคลอื่นทั้งในอดีตที่ตกทอดมาซึ่งเขา หรือในสมัยเดียวกันที่เขานิยามชื่นหรือเยาะ เหยียดหยัน ความแปรปรวนของปรากฏการณ์ธรรมชาติในสากลจักรวาลตลอดจนโลกของความใฝ่ฝันที่เขา สอดร้อยขึ้นด้วยจินตนาการ

การศึกษาบทดิเกร์ฮูลูในฐานะวรรณกรรมประเภทหนึ่งซึ่งมีการใช้ภาษาให้เกิดคุณค่าทางวรรณศิลป์ จึงน่าจะ เอื้อประโยชน์ต่อการแสดงภูมิปัญญาทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้ นอกจากนี้บทดิเกร์ฮูลูยังจัดเป็น วรรณกรรมท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมต่อการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวบทกับสังคมและวัฒนธรรม ดังที่ กุสุมา รักขมณี (2533: 35) กล่าวถึง การวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นว่า ในด้านการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นนั้น เหมาะที่จะศึกษาในเชิง สังคมควบคู่ไปกับแนวการวิเคราะห์องค์ประกอบ เนื่องจากวรรณกรรมท้องถิ่นส่วนมากได้สะท้อนให้เห็นความคิด ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมของคนในท้องถิ่น

จังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างอันประกอบไปด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นพื้นที่ที่มีเสน่ห์ ในการศึกษาวิจัยหลายประการ เนื่องจากอุดมไปด้วยกลุ่มชนและวัฒนธรรมอันหลากหลายที่ไม่อาจพินิจวิเคราะห์ด้วย มุมมองเพียงด้านเดียว ด้วยมีโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่ทับซ้อนกันอยู่อย่าง เป็นพหุลักษณะ โดยเฉพาะเอกลักษณ์ทางด้านศาสนาและชาติพันธุ์ของกลุ่มชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาค นี้มีนับถือศาสนาอิสลาม แต่ก็มีแตกต่างจากชาวไทยอิสลามในท้องที่อื่น เพราะสืบเชื้อสายมาจากชาวมลายู จนถือได้ว่าวัฒนธรรมมลายูได้แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มชนในภูมิภาคนี้ อย่างแนบแน่น ดังบทดิเกร์ฮูลูที่ถ่ายทอด เป็นภาษามลายู และใช้ฉันทลักษณ์ในการประพันธ์แบบบทเพลงพื้นบ้านมลายู ได้แก่บทปาตงหรือปันทัน ซึ่งพบว่า แพร่กระจายอยู่ในเพลงพื้นบ้านประเภทอื่นๆ ด้วย ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก และเพลงร้องเง็ง เป็นต้น การศึกษาบทดิเกร์ฮูลู โดยพิจารณาคุณค่าทางภาษาเชื่อมโยงกับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยอาศัยกรอบแนวคิด และทฤษฎีจากศาสตร์ทางคติชนวิทยา วรรณศิลป์ และนิเทศศาสตร์ จะทำให้เห็นภาพสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชน ที่สะท้อนผ่านบทดิเกร์ฮูลูได้ รวมทั้งช่วยให้เห็นความสำคัญของศิลปะการแสดงดิเกร์ฮูลู และทิศทางการพัฒนาดิเกร์ฮูลู ต่อเนื่องไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณค่าทางภาษาของบทดิเกร์ฮูลูในด้านเนื้อหา และกลวิธีการประพันธ์
2. เพื่อศึกษาบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าทางภาษาของบทดิเกร์ฮูลูกับมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาบทกวีของคณะคีรีศิลป์ที่เป็นตัวแทนของคีรีศิลป์ยุคเก่า ยุคกลาง และยุคใหม่ และเป็นตัวแทนของจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส จำนวน 5 คณะ ประกอบด้วย คณะของเปาะเดร์ กาเยะมาตี (นราธิวาส) และแอ กูแบ รายอ (ยะลา) ซึ่งเป็นตัวแทนของคณะคีรีศิลป์รุ่นเก่า, มะ ยะหา (ยะลา) และยูโซะ บ่อทอง (ปัตตานี) ซึ่งเป็นตัวแทนของคณะคีรีศิลป์ รุ่นกลาง และคณะเปาะเต๊ะ กูแบอีแก (นราธิวาส) ซึ่งเป็นตัวแทนของคณะคีรีศิลป์รุ่นใหม่

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย การรวบรวมบทกวีจากคณะคีรีศิลป์กลุ่มเป้าหมายด้วยการสัมภาษณ์ บันทึกการแสดง และศึกษาจากสื่อวีดิทัศน์ จากนั้นจึงจัดหมวดหมู่เนื้อหาของบทเพลงและวิเคราะห์คุณค่าทางภาษาในแง่การใช้กลวิธีการประพันธ์ที่เชื่อมโยงกับเนื้อหา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาษาที่เชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมตามลำดับ

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าศิลปินคีรีศิลป์สามารถจัดหมวดหมู่เนื้อหาได้เป็น 1) เนื้อหาประเภทวรรณกรรมพื้นบ้าน คติชนท้องถิ่น และวรรณกรรมร่วมสมัย 2) เนื้อหาประเภทล้อเลียนและสร้างอารมณ์ขัน 3) เนื้อหาประเภทการอนุรักษ์และการรณรงค์เพื่อสังคม 4) เนื้อหาประเภทภาพสะท้อนสังคมร่วมสมัย 5) เนื้อหาประเภทความรักและชีวิตครอบครัว และ 6) เนื้อหาประเภทศาสนา ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์กับกลวิธีการประพันธ์และสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างการนำวรรณกรรมเพลงร่วมสมัยของแซม แซมรัมย์ มาเล่าใหม่ว่า “มีเตาะ มาสอ ปาดอ ปือมีนะ กู มารีนะ ลืองา ลาซู มีเตาะ แดมอ ซอบาคูตู เตาะคีรือ เฮาะทวอ แด เฮาะ มูดอ ตืองา เปาะเต๊ะ เนาะจือรือตอ มูฆะหะห์แดมอ ดูโคะ กาดอ” แปลความได้ว่า กรุณาฟัง ฟัง ฉันทให้จบ จบ จบ แล้วจะบอกจะลบก็ตามใจ เห็นได้ว่ามุขปาฐะร่วมสมัยจากสื่อมวลชนได้ถูกศิลปินนำคีรีศิลป์มาปรุงแต่งและเชื่อมโยงเนื้อความกับการวิพากษ์วิจารณ์ชีวิต ด้วยการโน้มน้าให้ฟังตระหนักว่าการรู้จักรับฟังแบบใคร่ครวญไม่ด่วนตัดสินใจ น่าจะเป็นแนวทางของการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ในแง่ของเนื้อหาที่สร้างอารมณ์ขันและภาพสะท้อนสังคม ดังเช่นบทเพลง ทอระหะ (โทรทัศน์) ที่ว่า “บาซอ ซิแย เขาเรียกว่า ทิวี กาลูบาซอมลาญู กาดอ ทารอหะ ยามิง ตะรุซี กาลูแดมอ ปือลี อามอ ยาตียาตี ยาแมลอนิง ขอแย สือด๊ะ สือด๊ะ(ฮัลโหล..เปาะเต๊ะ มารีมานอ ยางะจะ ตู อ้ายาตีก็ตอ มารีตีบาริสะ ลอนิง ก็ตอ โดะญูวา ทารอหะ กาลูแดมอ เนาะ ทารอหะ ฆอยะโกะ บาริสะ ก็ตอ ดีคีญอ ดีบาริสะสุโกะ แห...บาริสะปอ...บาริสะสุโกะ บารูนิง ยูวา ลาแปแต แดมอ ตะบายา มาโป๊ะ บาริสะ แสงอสาปา ซูโก้ นำพูวะจะๆ ดียอ เจ็งบลาก้อห่า...)” แปลความได้ว่าภาษาไทยเขาเรียกว่าทิวี ถ้าภาษามลายูเขาเรียกว่าโทรทัศน์ ยืนยันว่าไม่เสียหายและเสียตายถ้าคุณได้ซื้อ เพราะเดี๋ยวนี้ละครสนุกมาก ๆ (ทักทาย..เปาะเต๊ะมาจากไหนถึงได้หล่ออย่างนี้ ผมมาจากบริษัท ตอนนี่ผมขายโทรทัศน์ ถ้าคุณสนใจจะซื้อโทรทัศน์ ซื้อกับผมได้ ผมทำงานอยู่ที่บริษัทซิงเกอร์ บริษัทอะไรนะ บริษัทซิงเกอร์ วันก่อนคนซื้อไปแล้วไม่จ่ายค่าผ่อน ถ้าแกถึงกับช็อกเลย) เพลงข้างต้นนี้มีบทสนทนาของตัวละครในมิวสิควิดีโอเป็นส่วนประกอบ ซึ่งลีลาภาษาของตัวละครมีส่วนสร้างอารมณ์ขัน ทั้งเพลงยังได้สะท้อนชีวิตเงินผ่อนของคนในยุคสมัยใหม่ สะท้อนบรรยากาศการซื้อขายที่ผู้ขายพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ผู้ซื้อเกิดความสนใจ บทเพลงมีนัยล้อเลียนผู้ขายหรือเซลแมนที่มีกลยุทธ์การขายอันหลากหลาย แต่ในขณะที่ชกกันก็กระตุ้นให้ขบคิดถึงภาวะของคนในยุคสมัยใหม่ที่มักตกเป็นหนี้เงินผ่อนกับสินค้าประเภทเทคโนโลยีที่สร้างสีสันให้แก่ชีวิต

ในแง่คุณค่าทางภาษา เพลงคีรีศิลป์มีบทบาทในการถ่ายทอดคุณค่าภาษาในฐานะที่ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ และภาษาเป็นศิลปกรรมประเภทหนึ่งคือศิลปกรรมประเภทวรรณศิลป์ เมื่อเชื่อมโยงความคิดเรื่องศิลปะสองทางให้แก่กัน และความคิดเรื่องการศึกษาวรรณกรรมในแง่สหบทเข้าด้วยกันโดยอิงกับเนื้อหาในขอบข่ายของวิชาคติชนวิทยา ผู้วิจัยพบว่าบทกวีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีลักษณะการนำเสนอตามกรอบความคิดดังกล่าว ดังนี้

1) ลักษณะของมุขปาฐะส่องมุขปาฐะ เนื้อหาของบทกวีได้นำนิทานพื้นบ้านชายแดนใต้และบทเพลงร่วมสมัย ซึ่งมีฐานะเป็นมุขปาฐะมานำเสนอใหม่ในรูปบทกวี โดยผู้ประพันธ์อาจนำเอาตีความใหม่ตามบริบทชีวิต

ในสังคมยุคนี้หรือดังตัวอย่างเพลง อีแกปยู ที่นำมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “อีแกปยู” (ปลาหมอ) ซึ่งเป็นมุขปาฐะประจำถิ่น เนื้อเรื่องกล่าวถึง สามีภรรยาคนหนึ่ง สามีไปหาปลาหมอมาได้และนำไปให้ภรรยาต้ม แต่ภรรยากลับนำไปแกง เมื่อยกสำรับไปให้สามี สามีก็ไม่พอใจจึงทุบตีภรรยาและทำลายข้าวของ ศิลปินดิเกร์ฮูลูได้นำเรื่องนี้มาถ่ายทอดใหม่ โดยนำเสนอผ่านมุมมองภรรยาที่น้อยใจสามีมว่า

เพลงอีแกปยู

สาปอ ดียอ เตาะมาล	ฮาดี้ มานอ เนาะแตแฮ
สาเลาะ ยอ ปือลี้ อีแกปยู	กิตอ ฮูลา ดียอ เนาะ มาแก สีแก
วะปอแต มอเตาะ รอยะ ดูลู	ยอตาเราะ มูกอ มาแฮ
มาสะดา ปาเตาะ สือสงฮูรี บูดู	ยอกูเตะ รือมะห์ ฮาบี สมากะปีแก

เพลงนี้แปลความได้ว่าใครจะไม่อาย ใครจะทนได้ ผิดที่ได้ปลาหมอมา เราเอามาแกงแต่เขาจะกินปลาต้มทำไมจึงไม่บอกก่อน มาทำหน้าบูดบึ้ง เข้าครัวไปทุบตีกรกใหญ่ดู เก็บถ้วยชามสิ่งของขว้างทิ้ง ใครจะไม่อาย นับว่าเพลงนี้ให้คุณค่าในด้านปรัชญาครอบครัวในอีกทางหนึ่ง

2) ลักษณะของอมุขปาฐะส่งมุขปาฐะเนื้อหาของบทดิเกร์ฮูลูส่วนหนึ่งได้นำพืชพันธุ์พื้นบ้านและลักษณะทางธรรมชาติของท้องถิ่นมาแนะนำเสนอใหม่ผ่านบทดิเกร์ฮูลู เช่นการนำเสนอเรื่องยอดซี่เหล็กที่เป็นสมุนไพรพื้นบ้านสะท้อนวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ และให้ความรู้เรื่องภูมิปัญญาการปรุงอาหารของชาวบ้าน

เพลงบูโจะยะหา

ชือตะ บูโจะ จาฮา	กาลู ดือนอ จารอ จารอ
ชาระ เนาะฮูลา	กิตอ เนาะ มาแก ดียอ
ชารา เนาะฮูลา	กิตอ กือนอ รือตี อามอ
บูโจะ ปียา ตาวา ตุกา	อาเยร บูละห์ ตีฆอ กาลี
อาเมะ กูยี่ รือบูห์ กูวะห์ ชือรา	อีแกตาวา จาโป ชือกาลี
อาเมะ กูยี่รี อูบุห์ กูวะห์ชือรา	อีแกตาวา จาโป ชือกาลี...

เพลงนี้แปลความได้ว่า “ยอดซี่เหล็กแสนอร่อย แต่เราต้องทำอย่างถูกวิธี ต้องรู้หลักการสำคัญว่า เราต้องทำยอดซี่เหล็กให้มีรสจืดลง ไม่ให้ขมฝาด โดยการเปลี่ยนน้ำให้ครบสามครั้ง”

3) กลวิธีการซ้ำคำ ซ้ำความ เป็นการซ้ำคำ หรือข้อความที่เป็นแก่นเรื่อง เป็นการซ้ำความหมายที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ ถือเป็นกลวิธีการโน้มน้าวใจที่นอกจากสร้างรสเสียงอันไพเราะจากคำสัมผัสแล้ว ยังนำเสนอรสความที่ต้องการเน้นย้ำได้อย่างแยกคาย ดังตัวอย่างเช่น

เพลงปือซันอาเตะ

อั้งะ ซอมอ เหาะเมาะ ปือแซ	นะนะ กาลี อามอ เนาะ ตูรนจาแล
จาแก ลูปอ กือตูแฮ กิตอ ออแร	อิสแล ราเจน ละห์ ชือมาแย
อั้งะ ซอมอ เหาะเมาะ ปือแซ	วาเลา จาโฮส ดูโคะ ตือปะ ออแร
จาแก กาง ลามะ ออเฮะ อาเนะ	ดีกือลาแต เตาะละห์ ซอมอง ตืออง ออแร

เพลงนี้แปลความได้ว่า “ไม่เคยลิ้มคำสอนของแม่ทุกครั้งที่จะเดินทางว่า อย่าลืมต่อพระเจ้า เราชาวมุสลิมจงขยันละหมาดอย่างไร้เหน็ดเหนื่อย ไม่เคยลิ้มคำสอนของแม่ ถึงแม้ว่าจะอยู่ห่างไกลถิ่นภูเขาทูร์กันดาร แต่ทุกคนในหมู่บ้านล้วนเป็นญาติพี่น้องกัน จึงอย่าหยิ่งผยองกับคนเหล่านั้น” เพลงนี้ย้ำแก่นเรื่องคือไม่เคยลิ้มคำสอนของแม่นับว่าการซ้ำความเช่นนี้เป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของพระคุณแม่ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับคติความเชื่อในศาสนาอิสลามที่กล่าวว่าสวรรค์อยู่ใต้ฝ่าเท้ามารดา

4) กลวิธีการปนคำศัพท์ การปนคำศัพท์ได้แก่ การนำเสนอคำศัพท์และข้อความในภาษามลายูถิ่นสลับกับคำศัพท์และข้อความในภาษาไทย ถือเป็นกระสุนสภาพการสื่อสารในสังคมปัจจุบันที่ภาษาไทยกับภาษามลายูถิ่นได้ส่งอิทธิพลถึงกัน ทั้งนี้ผู้ที่ไม่เข้าใจอีกภาษาหนึ่งก็สามารถคาดเดาความหมายจากการล้อความหมายไปด้วยได้โดยไม่ต้อง

อัสลามูอัลยุม	กีเร็ง สาแล ปือลากอ ลากอ
มานอ มารี ออแร กาง	กือจีปือฮา หูว มูกอ

สวัสดิ์ท่านผู้มีเกียรติ

ที่มาทุกทุกท่าน

มารี ยาไอ๊ะ มารีคือกะ

ตีนอ อ้นวาทอ ยาแต

5) กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ โวหารภาพพจน์ในบทกวีเสกฐิมักใช้เปรียบเทียบเรื่องราวของความรัก ทั้งเปรียบเทียบโดยใช้สัญลักษณ์ อุปมา และอุปลักษณ์ เพื่อโน้มน้าวผู้ฟังให้นึกเห็นเป็นภาพได้ชัดเจน และร่วมรู้สึกไปกับผู้ส่งสารดังตัวอย่างเช่น

กาอิน บุรุษ ตะเคาะ ฮัรตอ

ฮอญอ อุ่นตอก ซาปุห์ กากี ซาจอ

กาอิน บารูลากา ซือตาเออร์

บาเน็ง อากู แคมอ เตาะเซร์

เพลงบทนี้แปลความได้ว่า “ผ้าเก่าๆ ไม่มีค่า เป็นเพียงแค่ที่เช็ดเท้า ผ้าใหม่ๆ ใส่ไปเที่ยว เปรียบฉันที่เจอ “ไม่ไยดี” บทประพันธ์บทนี้ใช้อุปลักษณ์และอุปมาโวหารเปรียบเทียบคนรักเก่ากับผ้าเช็ดเท้า ในขณะที่คนรักใหม่เปรียบได้กับผ้าผืนใหม่

6) กลวิธีการสร้างโครงเรื่องแบบมีตัวละครและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน กลวิธีการสร้างโครงเรื่องแบบมีตัวละครมักนำเสนอควบคู่ไปกับการสร้างอารมณ์ขันโดยผู้เรื่องให้ตัวละครมีพฤติกรรมชวนหัวและแฝงการเสียดสีหรือวิพากษ์วิจารณ์สังคมไปด้วย โดยมักจะผู้เรื่องให้ตัวละครเป็นบุคคลที่รู้จักสนิทสนมกันดี หรือเป็นตัวละครสากลในเรื่องเล่าชาวบ้าน เช่น ลูกเขยและแม่ยาย เป็นต้น ดังตัวอย่างเช่น

สุเสาะ ปูเสาะ เว้ ไต่แนแบ ฮาปิส ซาปาโกะ ออแรกาปงกือทุง ไต่แฉ

แฉมอ ตือแบ สาปอ ซาเต๊ะ อาเม๊ะ ดาวอูน สุเสาะ ปูเสาะ เว้ ไต่แนแบ

ฮาปิส ซาปาโกะ ออแรกาปง กือทุง ไต่แฉ แฉมอ ตือแบ สาปอ ซาเต๊ะ อาเม๊ะดาวอูน

เพลงบทนี้แปลความได้ว่า “แฉแล้วท่านผู้ใหญ่บ้าน เขารู้หมดทั้งหมู่บ้าน ต้นกระพ้อมของไต่แฉแฉมันตัดไป แล้วใครบ้างที่เอาใบกระพ้อมไป” เนื้อความของเพลงได้ชี้ชวนให้เห็นภาพอาการความวุ่นวายชวนหัว

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าทางภาษาและการสื่อสารของบทกวีเสกฐิมักมีมิติทางสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่าบทกวีเสกฐิมักแสดงความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยปรากฏเป็นบทบาทในมิติต่างๆ ประกอบด้วย

1) บทบาททางภาษาได้แก่การอนุรักษ์สืบสานและสอนภาษาในสังคมทวิภาษา ดังตัวอย่างเช่น

สวัสดิ์ทุกๆ ท่าน

มานอมาริบาปะฮือบู

เรานูร์กัษวีวัฒนธรรม

อนูร์กัษดีเกฮูลู

กือตอเล่นดีเกฮูลู

กือตอไม่ทิ้งการศึกษา

กือตอต้องหาความรู้

เราต้องหาวิชา

2) บทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์ชีวิตในด้านบุคคลและครอบครัว, ความรักและการแต่งงานและความรย ความจน ดังตัวอย่างเช่น

ปียร์ปน อาปอ เนาะจาตี

ฮาระ แฉมอ จาแฉ กูจา

กาเซาะห์ ซาแย ปียาวี กือกา

กาลู ฮาจะ ฮาตี เตาะซาปา

ซามอ ฮีตบ ซามอ ซือซา

เพลงนี้แปลความได้ว่า “ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ขอให้รักเราคงมั่นนิรันดร์กาล หากไม่เช่นนั้นก็จะกลายเป็นผู้ผิดหวังทั้งคู่”

3) บทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมในด้านความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและการรู้เท่าทันยุคสมัย ดังตัวอย่างเช่น

दननीणुओ शकलर दननीणुओ लोकागिवीतन

อาดอ บือแน เตาะ บูวะ บูวะ ตือลาขอ อุแด ยูวากา บอริษัท

เพลงบทนี้แปลความได้ว่า โลกสมัยนี้เป็นโลกโลกาภิวัตน์ คนมีนาแต่ไม่ทำ แต่ไปหาบอ์กุงขายให้บริษัทแทน นับเป็นการเสียดสีพฤติกรรมของผู้คนในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

4) บทบาทในการเป็นสื่อพื้นบ้านเพื่อชุมชนในด้านการเผยแพร่ข่าวสารและการรณรงค์และการส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ ดังตัวอย่าง เช่น บทเพลงเพลง อบต.กือตอ

บือยาบะ ปันตะ ตือแบแร

มูเกม กิตอ สูเต๊ะ แปเฮ

ฮูรูส ปอตอง อบต.

ยาแงละ กิตอ ตูเซะ ฮาตี

เพลงบทนี้แปลความได้ว่า เราต้องให้ความร่วมมือในการออกเสียงเลือกตั้ง อย่าทำให้ผู้อื่นลำบากใจกับเรา เราต้องไปออกเสียงเลือกตั้ง ต่อให้ยากลำบากสักเพียงใด เห็นได้ว่าเพลงบทนี้ท่อนที่รณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งนั้นการเมืองท้องถิ่น อันเป็นบทบาทของสื่อพื้นบ้านที่เป็นกระบอกเสียงให้แก่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี

5) บทบาทในการสั่งสอนและให้คติเตือนใจตามหลักการของศาสนาอิสลามประกอบด้วยความคิดเรื่อง การสั่งสมเสบียงบุญ, ชีวิตคือ บททดสอบของพระเจ้าและชีวิตดำเนินไปตามบัญชาพระเจ้า ดังตัวอย่างเช่น

บือลายา บียา ปานา

บือลายา บือรือตี

บือล อาคะเตะ ปานา

อีตู บือกา ดาแล ตีรี

เพลงบทนี้แปลความได้ว่า “ศึกษาเถิดน้องจงศึกษา เรียนเถิดน้องจงเรียน เพราะการศึกษาทำให้เราเป็นคนเก่ง และเป็นเสบียงให้ตัวเราเอง”

ลักษณะของเนื้อหาของบทดิเกิร์ฮูลูมีส่วนสัมพันธ์กับการสอดแทรกคติความเชื่อความศรัทธา และหลักการในศาสนาอิสลามอย่างสม่ำเสมอ ดิเกิร์ฮูลูจึงเป็นสื่อพื้นบ้านที่นำเสนอเนื้อหาทางจริยธรรมที่สำคัญยิ่ง ดังที่อูไรรัตน์ ยามาเต็ง (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “เพลงพื้นบ้านดิเกิร์ฮูลูสู่การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมค่านิยมและความสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้” พบว่าสื่อพื้นบ้านดิเกิร์ฮูลูสามารถนำไปพัฒนาเพื่อนำเสนอคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนสร้างความสมานฉันท์ให้แก่เยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากดิเกิร์ฮูลูเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย

6. ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

ปัจจุบันภาษามลายูถิ่นได้ถูกแทรกแซงโดยภาษาอื่นเป็นอย่างมาก ทั้งจากภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ทำให้เกิดภาวะคำศัพท์สูญและเสียงสูญ กลายเป็นภาวะวิกฤตของภาษาถิ่น ทั้งนี้ดิเกิร์ฮูลูสามารถทำหน้าที่ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์การใช้ภาษาถิ่นได้ โดยเฉพาะคณะดิเกิร์ฮูลูแบบดั้งเดิม การนำสื่อพื้นบ้านดิเกิร์ฮูลูไปพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม การอนุรักษ์และสืบสานภาษามลายูถิ่นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในทางกลับกันการใช้สื่อเพลงภาษาไทยร่วมสมัยในบทดิเกิร์ฮูลูก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องแก่ผู้ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษา ผลการศึกษาที่น่าสนใจซึ่งจะนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนสังคมสมานฉันท์ คือ การพัฒนาสื่อดิเกิร์ฮูลูเพื่อสอนภาษาแบบทวิภาษาในสังคมทวิภาษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างผู้ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่กับผู้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่ให้ทุนอุดหนุนวิจัยประจำปี 2556 ในบทวิจัยเรื่อง “บทดิเกิร์ฮูลูคุณค่าทางภาษาและการสื่อสารที่เชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้” ขอขอบคุณศิลปินดิเกิร์ฮูลูที่ให้โอกาสได้ศึกษา ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ภิญโญ เวชโซ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภา วัชรสุขุม และอาจารย์จิราภรณ์ ก่อเกียรติยากุล ผู้จุดประกายความรู้และให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ และขอขอบคุณนางสาวอาอีชะ หะยืออาแซ และคณะที่เป็นแรงหนุน

8. เอกสารอ้างอิง

กุสุมา รักษมณี. (2533). *การวิจัยวรรณคดี*. นครปฐม : ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดวงมน จิตรจางนค์. (2536). *สุนทรียภาพในภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ศยาม.

พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2540). “การละเล่นพื้นบ้าน : บทประมวลเพื่อเสนอภาพรวม”. ที่ทรศน์วัฒนธรรม. (หน้า 69-84). สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อุไรรัตน์ ยามาเรียง. (2550). การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและความสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้เพลงพื้นบ้านดิเกร์ฮูลู. ยะลา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2544). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้และปรับตัวของชาวบ้าน ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา.